

Meänmaan Aviisi

Num 3 2009

TÄSSÄ AVIISISSA: LEETARI - KESKUSTELUA - RUNOJA -
ULKOMAILTA - REPORTAASIA - KUVIA

Leetari

Sanan rieskaa

Meänmaa on sanan maa. Täällä on vajettu paljon ja viljelty sanna. Vaikeneminenki oli ennen sanalinen tapahtuma, vieras joka istu ovensuussa tiiman kaks puhumatta mithään. Lähtiessä se sano, ette ”kiitos, oli mukava istua.” Vieras oli itte lihaksitullu sana ja sen sanoma oli lämmintä tuulta, hyvää makua, friskiä hajua ja iltarauhaa. Joka ei saata olla hiljaa, ei se saata puhuakhaan. Mitä vähäpuh-heinen sanna se jääpi elhään. Yks tyär oli kutonu fästmannile tikkurin jouluklappia. Ko fästmanni aukasi klappinsa ja näki sen, se sano: ”Vireä!” Ei muuta. Jos se olis kiitely ja mainonu tikkuria niin sen sanat olisit huk-kunheet ajan väyhään, mutta nyt tuo yks ainua sana jäi elhään. Ja se sisältää paljon.

Meänmaassa on puhuttu sanan rieskasta. Rieska tarkoittaa vanhaassa suomenkielessä maitoa. Koukkupukstaavilla kirjoitettu vanhaa Rekisteriraamattu sanna, ette Kaanan maassa virtaa rieska ja hunaja. Rieskaleipä ei saata virrata. Meänmaan rieska ei virtaa. Se on ohraleipä. Meän rieska on meän pellossa kasunu ja sen on leiponu emäntä, joka vielä tärpälä löi oman leiman rieskhaan niin, ette kaikki vaimoihmiset tiesit kuka sen oli leiponu. Vaimoila olit rieskamerkit samoten ko miehilä poronmerkit. Rieska

oli yhtä ja sammaa, mutta jokhainen rieska oli oma itte.

Meänkieli on meän sanan rieskaa. Se ei ole karjalaista piirakkaa, vaikka se on hyvää.

Se ei ole kainulaisten karppia, vaikka sitäki syöpi ko siihen tottuu. Meänkieli ei ole ruot-talaisten limppua, vaikka siinä ei ole mithään vikkaa. Meänkieli on meän rieskaa. Se on itäny meän pellola, sitä on kastelheet meän satheet, sitä on kypsyttänny meän kes-äaurinko, sen on meän sirpit ja vikatheet niittäneet, se on meän riihessä puittu ja

sen on meän vaimot leiponheet ja tärpälä merkinheet, se on meän uunissa paistettu ja se saattaa viehraale olla kova suussa, mutta met siitä tykkäämä ko se ravittee meitä.

Jokku tykkäävä, ette meänkieli maistuu suussa söötimältä ja makeamalta jos siihen sekottaa ruottin kuninkhaan jauhoja. Net ei hyväksy meänkieltä semmosenna ko se on täälä kasunu, kehittyyny ja ollu. Net sekot-tavva siihen ruottin sanoja vaikka kunka paljon. Jokku pörröt halvaava kieltää meän rieskan leipomisen kokohnaans. Hokeva, ettei nuoret välitä meänkielestä, klaakotavva, ette tulevaisuus on nuorten ruottinkielisten eikä vanhoitten äijitten ja ämmitten. Niin se vain saattaa olla, mutta meänkieli on meän rieskaa, sille ei kukhaan mithään voi.

Kieli on makuasia. Sana saattaa olla makea suussa, mutta karvanen vattassa. Sana saattaa olla siraappi ko se väärän suusta valoaa, mutta se on selun myrkkyyä jos sitä mennee syöhään.

Sanat häätyy suolata hyvin. Sanat häätyy sokrata passelisti. Meän rieska on aina vereksennä makkein.

Sanoja häätyy makustella eikä hälppiä.

Bengt Pohjanen

Väylä oottaa

Ko ensimmäisen kerran
kävin sinun tykönä,
sie olit vasta herräämässä
talviunesta,
jäänlähökuu oli
varhaimilhaan.
Kyynelet silmissä
vahtasin sinun
mahtavuutta
kevähäisen auringon paistheessa.
Ihailin sinun voimia
kuljettaa kuormasti
kohti mertä,
sinun hillitöntä himoa
ottaa mukhaan
tykyttävän syämenki –

*Oletkos se tosihaan sie,
josta olen niin paljon haaveilu,
johon olin rakastunnu jo ennen tuloa?
Heitin kysymyksen
äänetönnä*

sinun palhjaalta rannalta,
mettän laijalta –

Liikutuksesta ähkyen
porisin sinun kans,
hiukset keväättuussa
fleuhtoava,
ko nousevan hetken
huimaus,
sielun lento yli
lehtetömiä lalvoja.

Kaivun ja onnen kaltio,
täytä minut
uuesti näkemisen ilola!
Oota, mie laukon
kryysitietä pitkin,
satojen pelikuormien
takkaa,
sinun sulosen laulun
lellutellen
syämen alla.

*M. Bodrogi Enikö
7.07.2009*

PASSIN OMISTAJILLE

Kaikile passinomistajille terhveiset! Passila saapi jo alenusta ko ostaa Barents Publisherin ja Meän förlaakin kirjoja ja äänikirjoja. Ilmottakaa vain passinumero niin sillä saapi. Alenuspaikkoja tullee lissää ajan olhon. Passin kannattaa ottaa. Se on tyylikäs ja vahvistaa meän identtiteettiä.

Pänktti

Keskustelua

Valtion kielineuvosto sensyreeara meänkielen tietoja

Joku aika sitten perustettiin Valtion kielineuvosto missä ruotti, viis kansalliset minuriteettikieliet ja kuulovammaisitten kieli on eustettuna. Niilä on oma kotisivu ja meänkielelä on oma fliikki kotisivussa (www.sprakradet.se/1843). Saattaa olettaa ette DAUM, Murrearkisto Umeåssa, jolla on vastuu meänkielestä, on saanu direktiiviä ette ilmottaa meänkielen kehityksestä. Mutta jos lukkee fliikkiä ”Meänkieliaktuellt”

Birger Winsa

niin saapi suuren yllätyksen koska ilmoitustaulu on hyvin puutteellinen. DAUM ilmottaa hyvin vähän meänkielen kehityksestä ja se mikä on, on jyrkästi seulottu ja vinklattu. Onkohan niin ette DAUM on saanu tehtävän ette polkea meänkielen tietoja ja vain ilmottaa sellaista mitä valtion laitos itte pittää sopivanna tietona ja loput siis sensyreearathan? Sen käsityksen saapi kun lukkee ”Meänkieliaktuellt.”

Tammikuussa 2009 tuli ulos Meänmaan aviisin ensi numero. Avisi on kirjoitettu meänkielelä ja suomeksi (www.meanmaa.net). DAUM julkasi tämän uutisena vasta jälkhiin kun Meänmaa vaati sitä. Mutta vieläkhään ei ole kun länkki Sisuraatiun kotisivuhuun missä puhuthaan Meänmaan

aviisista. Ei ole tietoja Meänmaasta eli länkkiä sen kotisivuhuun missä avisi on PDF-muossa. Miksi? Onkohan Meänmaa vahinkoksi Valtion kielineuvostole?

Meänmaa alotti uuesti huhtikuussa 2009 Ruottin ainuan meänkielen kieliraatin (DAUMila ei ole sellaista tehtävää), joka on ollu pystössä vuosta 1988, mutta vähemin aktiivi viimi vuosina. Meänmaan Kieliraatila on 20 jäsentä neljästä maasta, joista suuri osa on meänkielen ja/eli suomen kielen tutkijoita, kirjailijoita, tulkkia ja opettajia. Selvästi suuriin osa meänkielen aktivistista, jotka on olleet mukana alusta asti, on kansa jäseniä Meänmaan yhityksessä eli Kieliraatissa. Siis hyvin kompetentti, aktiivinen ja kansainvälinen kieliraati, jonka toimintasuunitelma on luettavissa omassa kotisivussa. Tämä kehitys on kuitenkin jotakin mitä DAUM meinaa olevan tarpheetonta tietoa ja välttää sen takia ilmottaa yleisölle asiasta, vaikka kerrothaan samala sivula esimerkiksi ette Pohjoisitaliassa on vasta aukastu kielikeskus. Se olis muka tärkeä tieto, mutta ei Meänmaan yhitys eli Kieliraati.

Jos Kielineuvoston valtion direktiivissä määrähään ette saapi ja pittää sensyreearataa tärkeitä tietoja niin pittää ilmottaa sen kansale ette lukija tietää ette tärkeitä tietoja on vältetty kielipulittisista syistä. Tämä suunta on kuitenkin selvästi ristiriitassa Ruottin perinteelliseen demokraatiin ja sen kielipulitiikan kansa mitä nykyisin viethään Ruottissa. Mie en löyä ette muitten vähemistöitten keskeistä tietoja olisi poljettu ja siis tämä sensyryri koskee vain meänkieltä. Sellainen sensyryri mie en usko kuuluu valtion laitoksen tehtäviin.

Vastuuu informasjuunista on annettu valtion viranomaiselle sen takia ette se saattaa taata ette tarjotaan ”neytraalia” ja keskeistä tietoa. Mutta sitä ymmärystä ei saa tällä kertaa lukemalla Valtion Kielineuvoston kotisivua.

Meänkielen puolesta

Birger Winsa

Meänkielen dusentti

Meänmaan Kieliraatin puhbeenjohtaja

www.meanmaa.net

Sana - arkku

Maalisia saarnoja - sanoja (2)

”Nahka syöthään, veri myythään ja liha poltetaan” on vanhaa meänmaalainen arvotus. Se tarkoittaa tervahautaa.

Nahka on mielenkiintoinen sana. Ko rahala ostettiin ruokaa vanhaasheen aikaan siinä käytettiin sanna nahka. ”Montakos nahkaa se makso?” Raha-sana on alkuperin merkiny nahkaa, vallatikki oravannahkaa. Muinaisen germaanikielen sana skraha (=raha) tarkoittaa kuivaa nahkaa. Skraha-sanasta kehitty ruottalainen ”skra”, joka oli elläimennahasta tehty asiakirja.

Renko on lehmä eli poro, jonka silmitten ympäräys on toisenfäriinen ko muu ruumis. Sana tulee pölysestä riihestä. Joka on riihessä ollu töissä se muistaa ja tietää, ette silmitten ympäri tuli musta rengas.

Mie olen kirjoittanu käki-linnusta joku aika sitte. Käki on kohtalon lintu. Mie kävin poikasenna Vilkon tykönä. Sillä oli paha astma ja arvatenki keuhokrefta. Se sano mulle: ”Mie en ennää käkeä kukuta!” Vilkola oli menny toivo. Se ei ennää uskonu, ette hään kuulee seuraavan käki-linnun kukkumista.

Ko ennen paistettiin rieskaa uunissa ja pirtti oli pimeä niin rieskan syrjä saatto pukata uunin laithaan ja mennä sylthyy. Sylttyä sanottiin komuksi ja komuraksi. Leipä oli komussa raaka. Sikiöt ei haluhneet syä tätä komua. Leipomavaimot freistasit viekotella niitä sillä, ette ”Jeesus leppää leivän komussa”.

TV ja uusi aika on tuonu meile paljon mailmalta, samala se on vieny meiltä vanhoja leikkiä ja sanoja. Ennen arvotukset olit tärkeit ko iltaa istuthiin. ”Kaks makkaa, kaks seisoo, yks eestakasi souta”, oli tavalinen arvotus. Muistaaksheni vastaus oli ”ovi”.

Nyt on kesä ja ilmat kuumat, helle kova. Nyt passaa kölöttää. Kollöttäminen on ko makkaa kyljelhään, kyynäspää maata vasten ja käsi pään polsterinna.

Semestiaikoina ihmiset röllöttävä. Net elävä yli varojen. Kyllä se olis paljon parempi lötköttää

kotona ko rällästä mailmala ja tuhlata rahat. Lötköttäminen tarkoittaa vattalensa makkaamista.

Otamapa seku vain ko oon näin komea kesä vielä joitaki mukavia sanoja: makaus, pykäys, koppa, fuuki ja linjestaaki. Net kuuluu kaikki kiivitoihin. Makaus on paikka, johonka seuraava kivi panhaan. Pykäys on kiven päälipuoli, koppi sen etupuoli, fuuki on sauma ja linjestaaki on kiven etusyrjä joka kulki kiven ympäri.

Kyllä iso kirkonkello velat kuittaa, sano mies joka oli kivenhakkaajalle velkaa.

Ruottinsanasta ”mil” meillä oon ainaki kaks eri versuunia. Penikulma ja pelikuorma. Penikulma oon helpompi käsittää. Se oon ”penin kuuluma” elikkä niin kauas ko koiran haukunna kuuluu. Pelikuormasta mie en tiä muuta ko, ette se oon varhmaan väärinkäsitys. Se ei tarkota mithään.

Mitäs oon ”pääläri”? Toinen nimi sille oon rotihämättari. Sillä nouethiin maitoa. Se oli alymiinienttari, päältä kaitanen ja lunkassa oli kahva. Nyt met tiämä senki! Vassokuu!

Mie menin poikasenna Isakssonin Brorin tykö leikhauthaan tukkaa. Se oli sitä snakkiaikaa ja mie sanoin Brorile, ette leikata snakin. Eihään Brori ollu koskhaan kuulukhaan siitä. ”Ei mitään knakia ko tukka lyhemäksi”, se sano. Mie en siltä kertaa saanu snakkia. Tyttärillä oli polkkatukka, joka oli ottasta suora ja samoten niskasta. Se oli hullun fini. Tyttärillen uuenaikaset touhut saatoit olla terhveyele vaaralisia. Tohturi Henrikssoni oli niile touhuile vihanen. Ko yks tyär tuli valithaan särkyjä se katto sen vaatitusta ja tokasi: ”Polkkatukka, silkkisukka, polvihame, ulos!”

Koulussa häätö oppia uuen kielen ja lukemisen konstin. Se ei kaikile ollu helppoa. Jokku ei oppinheet koskhaan kirjorhaan. Niitä sanothiin hevosen kummiksi. Rippikoulun käymättömiä naurethiin ruunan kummiksi. ”Rippikoulun käymätön, lukematon raukka, jaarale sukulainen peresilmän kautta”, oli värsy niistä raukoista. Ei se ole ollu helppoa.

Mie olin värstassa Pajalassa. Suomalainen tyristi kysy jos pojat saattasit kattoo tulppia ja tuuletushihnaa. Pojat vahtasit minua. Mie käänsin: täntstiftit ja fläktiremmit.

Päivän Pänktti: ”Kourallinen kunniata, sylilinen syytöksää.”

*Bengt Pohjanen
Aikakirjuri*

Se tuhlaa...

Täälä Lars Lampinen, Unbyynistä
Hei Tämän päivän sananparsii
SE TUHLAA NIINKO RIETAS OLIS PÖRSISSÄ
Tästä on ny jo monia vuosia sitte ja asuin silloin vielä Luulajassa. Päätin käyä sielä Gultsayttenissä joggamassa ja pistin pari, kolme saankruunuseeteliä plakkarhiin sillä ko mulla oli meininki kävästä yhdessä vaaryhyysissä yhen kampheen ostola jälkhiin sen joggauksen. Viikasin rahat ette net olit niinku yhdessä kimpussa.

Lars Lampinen

No kävin sen joggingsryntan sielä laukkomassa ja päätin ette mie kotiamenessä käväsen sinä vaaryhyysissä ja ostan sen kampheen.

SE TUHLAA NIINKO RIETAS OLIS PÖRSISSÄ

Ko tuln sen ostoksen kans kassale niin en löytäny niitä seeteliä plakkarista ja häyn jättää sen kampheen ostamatta. Menin takashiin sinne Gultsayttenhiin ja hain niitä rahoja sieltä, mutta en löytäny.

Ajattelle nyt pusitiivisesti sanoin ittele. Joku oon piian löytäny net rahat, joku joka piia paremin net tarttee ko mie. Saattaa olla vaikka joku työtön ihminen, joka nyt on ilonen ja ajattellee että kyllä jotaki hyvää tässä mailmassa oon, ko joku enkeli oon nämät rahat tänne puottanu. Menin kotia hyälä tuntheela, vaikka kolme sattaa kruunua olin menettäny. Ko tuln kotia niin näin ette ne rahathään olit sielä hallinpöyälä. En ollu niitä koskhaan plakkarhiin pannukhaan. No voi herranjestas nythään net olit niinku ylimääräisiä rahoja. Häätö vain mennä ostoksille.

SE TUHLAA NIINKO RIETAS OLIS PÖRSISSÄ
Elikkä plakkarissa, jos niin sanois.
Elä hyvin

Lars Lampinen

Kenttä Viljely

Heinäkuu kesäkukkien syän aika, Lähtö lähenteli kenttämaile.

Vikatheet terotethiin, haravat sait uusia piijtä, ameriika fläski ja kahvi pööniä laukut olit täynä. Vene valmis järven poikki viemälä mantheerele niityväkeä. Ojat, jänkät, järvi-kortheet, aukiot, lammikot ja muut oli niitettävä. Ankaara työtä, jossa olit talon väki, piiat ja trengit matkassa. Heinät oli saatava muuten joutuvi lehmät syöhmään olkia, joka oli majjon tapamaa ruokaa.

Stig Aspholme

Noituminen

Sanala ko voi parantaa,
keräisin
mailman kaikki sanat,
pahat ja hyät samoten –
pahoila ajaisin pojjes kaikki viat,
kaikki kivut,
kaikki pölöt
sinusta,
hyilä taas voitelin
sielua,
saisin syämen
friskiksi
sykihmään,
johtelin veren
ilosta nuorena
virthaan
suonien läpi.
Tuntheila ko voi parantaa,
keräisin
mailman kaikki tuntheet,
herkät ja vahvat kans –
herkilä saisin sinut
sulauthuun taivhaan
kirkhaan sinisyytheen,
jossa onnen laulu
levittää harmoniaa,
vahvoila taas rohkaisin
taistelhuun oman kropisti
puolesta,
yllyttäisin sinut
toihvoon
nousehvaan päihvään,
ko kaikki oon kunnosa taas.
Yhelä sanala ko saisin sinut näkheen,
ette sielä olemisen syvvyyksissä
kaikki oon ko ennen,
tiät, mitä sanoisin.

*M. Bodrogi Enikö
21.06.20090*

TIMO K. MUKKA – KRANNINKYLÄN POIKA

Helmikuun ensimmäisenä päivänä 1974 mie olin käymässä Suomen Pellossa. Niinku tavallisesti mie menin piehneen kirjakauphaan. Ovensuun oikealla puolella oli kirjahylly, jonka taka mie menin kattelheen. Mie havattin kirjan, jonka nimi oli Maa on syntinen laulu. Mie otin sen kätheen ja kattoin takakannta ja luin: ”Voi rakkaani/ sydän on kylmä/ ja sammalta käteni kasvaa/ Minun reiteni mullassa hajoovat maaksi/ Ja haudalla risti jo lahona on./ Olen maa./ Olen maa johon tahdot.

Siinä oli jakkara. Mie istuin sille ja pyöritin kirjaa käsissä. Mie aukasin varovasti: Maa on syntinen laulu. Balladi.

Syän hakkasi rinnassa. ”Sinua kaipaa sydämeni.”

Hermeneuttinen menetelmä, jota mie käytin myöhemmin ko mie kirjoitin väitöskirjaa, sanna, ette romaani lukian käessä antaa jo ensimmäisen kokemuksen ja ymmäryksen mitä teos sisältää ja miten se on tulkittava.

Sormeni paloit ja Timo K. Mukka, kranninkylän poika, jota mie en tietäkseni koskhaan ollu kohanu, astu minun elämään niin voimakkaasti ja väkevästi, ette hään vielä tänäki päivänä käypi unissa, jonku kerran joka vuosi.

Mie aukasin kirjan ja luin ensimmäisen laulun. Mie tietenki ostin kirjan ja samana iltana mie aloin kääntämään sitä ruottiksi:

*Min älskades land
Min älskades strand
Grät o land grät ljuvliga strand
Ovan nattens sus – veka blommors doft
Över renlavens spetsglas
Skall sångens beta skri stiga mot himlen
Och männen på knä pressas mot jorden
Med händerna knäppta i bön till himmelens gud.*

*Bönen trycker tung huvudet på mina män
Mot jordens svettiga fann
Oh, min älskade –
Grät en vemodig grät.
Detta mitt land klagar stilla
Detta mitt land har förnummit ett stygn
djupt i sitt hjärta*

*Mördad är kärlekens skygga fågel
Ihjälslaget mördat det vackra och ömtåligt
struttande djuret
Och in där har stigit en sorg –
In i det sjuka hjärtat
Där namnet och tecknet på sångernas sångare
är,
Där råder nu midnattens stund.
Grät min älskade tårar beta då sorgen har
kommit
Grät vemodig grät då kärleken flugit sin kos
Oh
Sorgen har anlänt till myrens ögon, förgrätna
av sorg
Ty lyckan har svunnit som rök över gränsen
Detta är bönen som munnarna ropar på mina
män som om de grät
Detta är bönen som får mina kvinnor att
bevekande bedja på knä*

*Oh store gud,
Uppfriskande regn låt falla
Alla mina livsdagar
Låt mänskan förstå jordens brunstiga smärta
Min blomstrand älskades sång
Sjunger sångernas sångare medan han rör bort
i dimma
Låt mänskan förstå den brännande bekän-
nelse
Gud
Gud i himlen
Jag bekänner – jag är människa
Människa
Lastbar din älskades gud*

Miten se oli maholista, etten mie ollu kuulu kirjasta enkä kirjailiasta mithään? Miehään olin nuorena kolunu Orankit ja Orajarvet, Pellot ja häätyny kohata hänet. 50-luvun loppupuolella mie olin ollu siellä pänitönnä hevoskuljetuksissa, mutta sitte mie jätin kotikyläni, Kassan, ja siiryn Haaparannalle ja sitä tietä sotaväkkeen ja Uppsaahlaan opiskelheon. Mie olin ollu niin kauon poijessa, ettei mulla ollu oikein ennää tietoa mitä pohjosessa tapahtu. Mie opiskelin kyllä suomlaisugrilaisia kieliä Uppsaalassa ja väittelin sitte tohturiksiki, mutta siellä laitoksissa ei mainittu tämän nimistä kirjaa eikä kirjailiaa. Ko mie varsin tämän löyyn jälkhiin soitin Suomen kielen laitokseen Stockholmin yliopisthoon ja sanoin, ette mie halvaan tehdä väitöskirjani Timo K. Mukasta niin professoori sano, ette aihe oon liika pieni, se ei riitä. Mie mykistyn samalla ko mie sen arvasin: tämä oon sitä marginaalia.

Päätethiin professooriin kans, ette mie tehen tutkielman Paavo Rintalasta ja Timo K. Mukasta. Eli Mukka tartti Rintalaa kelvataksen yliopisthoon. Mie tehin tutkielman, Mystik och litteratur – En inledande studie av mystik i litterära texter hos Paavo Rintala och Timo K. Mukka. Tutkielman motoksi mie olen pannu intiaanien sananparren: ”Jag är ett med min häst” (Olen yhtä hevoseni kanssa).

Minua jäi kuitenkin se kärpimhään, ette tämmöset teokset ei kelvanheet tutkimuskohteeksi väitöskirjaan. Mie piin sen loukkaavanna. Ei Rintalassa mithään vikkaa, mutta Meänmaan mystiikan maisemassa hään oon vieras ja muukalainen, sanokhoon Pekka Tarkka mitä halvaa. Mie päätin tehdä väitöskirjan Antti Hyrystä, joka oon Mukan vertanen siksi, ette molemat tietävä mistä puhuva.

Mikäs tässä Maa on syntinen – teoksessa ja Mukan muissa teoksissa sai minut nyt jo vuosikymmeniä piisanheishiin liikutuksiin ja niihin syvhiin kokemukshiin, ette Mukka jatkuvasti vieraillee unissa ja tuli ashuun minun teokshiin. Tämmöstä läsnäoloa saattas jopa sanoa Participation mystiqueksi, (syväpsykologian käsite) siis aika ajoittain täyellinen ja mystinen samaistuminen.

Olinhaan mie lukenu paljon kirjoja, jotka kertova pohjosen ihmisen elämästä. Olin lukenu niitä suomeksi ja ruottiksi, mutta mie en koskhaan suohraan sanoen ollu niistä tykänny. Net saatoit olla hyviä kertomuksia, myytyjä ja palkittuja, sekä siellä että täällä, mutta net ei minua liikuttanheet. Tätä mie olen paljon hunteerannu ja mulla oon nyt siittä jotaki sanottavvaa.

Minun tykönä kävi joku vuosi sitte yks musiikin professoori Stockholmista. Met juttelimma tästä ja se sano, ette hään oli lukenu joitaki Ruottin Tornionlaaksoa kuvaavia ummikoitten kirjottamia kirjoja ja hään oli kans lukenu meänkielisten ruottiksi kirjoitettuja teoksia. Niissä oli se ero, että ummiko ei käsitä Meänmaata sisältäpäin. Kieli on minun mailmani ja joka ei kieltä ossaa oon vieras ja muukalainen. Mutta ruottalaiset käsittävä paremin ummikoitten teoksia, ko net vahvistava enakkoluulot, joita ummikot oon levittäneet ko täällä ei omia kirjailioita ole ollu. Professoori sano tätä etniseksi auaimeksi. Siinä mulla rupestit poletit putoahmaan paikoih-

leen. Niin tietenkin. Siksi Stockholmin professori ei käsittänyt Mukkaa. Mukan teoksissa ei ole eetnistä auainta. Ihmisten käyttäytymisen ei johu siitä, ette net oon orajärviläisiä. Tämän eetnisen auaimen huomaa vielä selvemmin ko vertaa ummikoruottinkielisten kertomuksia meistä. Mie olen koonu tätä materiaalia lehdistä vuosikautia. Se oon uskomatonta kunka juuri tämä eetninen auain sulkee Meänmaan aareaitat ja aukasee ennakkoluulon, jopa rasismia, ulkoheijastukset.

Tämä pätee tietenkin kaikittin vähemistöitten kohalla. Äsken julkastettiin kirja Ruottissa, jossa käsiteltiin ruottinkielisten kaunokirjalaiset kuvaukset lappalaisista. Tämän kirjan oli tehny ummikko hullunfiini ruottalainen. Eli ensin net kuvvaava rasistisesti lappalaisia ja sitte net itte niittävä lissää mainetta selittämällä kunka het oon olheet rasistia. Jos lappalainen itte kirjottaa niin sanothaan paikala: aina net pirraava ruottalaiset.

Mukan kirjoja oon freistatu auasta eetnisellä auaimella. Netistä mie löysin Timo K. Mukan kevytpornokirjiliksi määriteltynä. Mie en ole koskhaan jaksanu käsittää miksi ihmiset täällä pohjosessaki oon pitähneet pahana Mukan tekstiä ja samat ihmiset oon istunheet elokuvissa, teatterissa ja lukien kirjoja, joissa eetninen auain saapi ihmiset nauhraan itteä semmosina ko ulkopuoliset oon heät nähneet ja näkevä. Mukka oon aivan toista maata.

Tämä teki minhuun syvän vaikutuksen. Mukka oon Hilja Byströmin rinnala oikeasthaan aivan ensimmäinen joka ei käytä eetnistä auainta. Se kirjottaa ja kertoo tältä leveysasteelta ko se ossaa kielen. Mie sanon tätä L'ugritudeiksi. L'ugritude contra eetninen auain.

Siksi mie liikutuun ja liikutun yhä Voi rakkaani maa-laulusta. Tämä oon minun oma maalmani, jonka rajat oon kieli, meänkieli.

Miksis Jordan är en syndig sång ruottiksi oon jääny unholaan? Siksi ko siinä oli ummikkoruottalainen päättämässä kieliasua. Se ei ole kyllin hauska vaikka se tarjoaa nauruhyysikkää. Kattokaa kunka pörröjä! Se ei ole tarpeeksi ennakkoluuloja täynä, ko siinä oli Arton Pekka meänkielen eksperttinä, mutta hään ei ollu kirjailia.

Suomessa se meni hyvin. Suomessa saatiin villin Pohjolan sexus-myytti siihen. Eetninen auain toimi, mutta Maa on syntinen laulu-

teoksen syvimät pohjat oon vielä tutkimatta.

Mukan tekstit vaikutit syästi minussa. Miksi? Oonhaan niitä muitaki, jotka oon kirjottaneet hyvin meistä ja käyttäneet meänkieltä. Net saattava tuntua aivan hyviltä, mutta ei net jää samala laila ko Mukan tekstit. Net oon tämän rinnala pinnalisiä ja net oon usein poliittisia, jopa puoluepoliittisia ja sitä myöten net ei heijastaa meän kertomaperinettä, joka ei ole sosiaalirealismia. Jos Mukassa olis haiskahtanut tätä mie en olis jääny sen lukiaksi. Mie vaistoan sen pelikuormien päähän.

Mukan tekstit hengittävä aitoa mystiikkaa – sanan syvviimässä merkityksessä. Pelkkä ensimmäinen laulu räkkää yhen väitöskirjan aiheeksi. Se laulaa Korkean Veisun suurta rakkausmystiikkaa. Siinä on espanjalaisen mystikon Juan de la Cruzin (Ristin Johaneksen) keskiiyön kokemuksia ja tarkovkilaista savessa pehtaroiivan pyhän ihmisen tunnustusta.

Mukka oon läsnä jo minun esikoisromaanissa, Och fiskarna svarar Guds frid (Kalat/Kalastajat vastaavat Jumalan rauhaa). Ko mie ensimmäisen kerran luin miehestä, joka makkaa mettässä luoti vattassa, mie tiesin aivan paikala mikä luoti siihen oli sattunu ja kua sen oli ampunu.

Minun esikoisteoksessa oon mies, joka makkaa suuressa pirtissä, jossa oon suuri pöytä, jonka ympärillä oon papistoa. Miehestä tuntuu, ette net poriseva hänestä, ja se ihmetellee miksi net ei tule authaan häntä vaikka häntä oon äsken pistoolilla ammuttu vathaan. Sitte se jääpi yksin ja pimeä laskee. Se oon se sama luoti, mutta siitä orajärviläisen eikä kassanlaisen sovi puhua, vallatikki ko oon ollu jehovalainen ja pappi. Aatela jos se haiskahtas uskonolta! Vaikka olis hengelistä. Niinku se oonki. Meänmaassa kulkee suuri Tuntematon mettästäjä.

Täällä oon helppo saa luotin vathaan, vallatikki jos alkaa ähneen kyshyyn elämän tarkotusta ja kuoleman läsnäoloa. Jos alkaa kyshyyn miksi itte rakkaus oon hajottava ja tappava voima.

”Någonstädes, där skogen upphör öppnar sig ett vidsträckt kärr, överraskande, plötsligt; och bortom strandlöst synhäll höjer sig som över ett hav bergens blågrå kedja i det låglänta landskapet. Där ligger kärr vid kärr, myr och ödemark, skogar, torrfuror, murknande träd på marken; stubbar,

svärtade av skogsbrand som någon gång farit igenom där; knotiga höga tallar och björksly, som aldrig kan bli högre. Natten rör sig om vintern över markerna som en utdragen tryckande midvinter. Om somrarna under solens flera veckor långa runda växer träden inte – de skruvar sig betryckta under solen.”

Mukka oon vähän ko Dan Andersson, ruottalainen suuri mystikko, jota oon syytetty yhteiskunnallisten asioitten kuvvaamisen puutteesta. Mutta eikös rakkaus, kuolema, ja seksuaalisuus, eeros, suunattu hikoilevasta maasta kohti taivasta ole aika keskheisiä asioita? Ainaki tärkeimpiä ko pansuuni.

*Bengt Pohjanen
Kirjailia*

Ulkomaalta

Romanian csángót uhanalaisena etnisenä ja kielellisenä yhteisönä

Monet ovat sitä mieltä, että kieli on kuin elävä organismi: se syntyy, kehittyy ja kuolee. Kielten kuolema ei ole mikään uusi ilmiö – monet kielet ovat hävinneet kautta historian. Nykymaailmassa kielet häviävät kuitenkin ennen kokemattomaa vauhtia, ja se ei olekaan luonnollinen ilmiö. Poliittisessa, taloudellisessa tai kulttuurisessa valta-asemassa olevat kielet tukehduvat kielet, jotka ovat alistetussa asemassa.

Enikő Molnár Bodrogi

Keikä csángót ovat?

Etnonyymi csángó viittaa Romanian Moldovassa asuvaan vanhaa unkarin murretta puhuvaan etniseen vähemmistöön. Moldovaksi puolestaan kutsutaan Itä-Romaniassa, Itä-Karpaattien ja Prutin joen välillä sijaitsevaa aluetta.

Etnonyymi todennäköisesti tulee csang/

csáng verbistä, joka tarkoittaa lähinnä 'kuljeskella, kiertää, vetelehtiä', ja se viittaa tämän väestön aikoinaan vaeltavaan elämänmuotoon. Csángójen kollektiivisessa muistissa elää vielä se, että heidän esi-isänsä ovat vaeltaneet pois unkarin kansan luota. Monella on hyvin halveksiva mielipide omasta ryhmästään ja he pitävät itseään „sekarotuisina” ja „rappeutuneina” ihmisiä, jotka eivät kuulu mihinkään: eivät ole unkarilaisia eivätkä romanialaisia.

Romanian valtio ei tunnusta csángója omaksi ryhmäkseen. Virallinen asenne on se, että he ovat romanialaisia, joita unkarilaiset ovat assimiloineet joskus menneisytydessä.

Csángójen lukumäärästä ei ole tarkkoja tietoja. Suurin osa tutkijoista on sitä mieltä, että ne, jotka Moldovassa kuuluvat roomalaiskatoliseen kirkkoon, ovat csángója. Vuoden 2002 väestölaskennan mukaan Moldovan roomalaiskatolisten lukumäärä oli 232 045. Suurella osalla heistä on siis unkarilainen alkuperä. Moldovan Csángó-unkarilaisten liiton mukaan n. 62 000 csángóa osaa vieläkin unkaria, ja näistä lapsia on 9000.

Csángójen identiteetti

Csángójen identiteetin vahvin tunnusmerk-

ki on ollut se, että he ovat roomalaiskatolisia ortodoksisessa ympäristössä. Kun joltakulta csángólta kysytään, mihin etniseen ryhmään hän kuuluu, vastaus on tavallisesti „olen katolinen”. Kautta vuosisatojen csángójen identiteetti on siis perustunut roomalaiskatoliseen uskontoon ja kotona, perheessä puhuttuun unkarin kielivarianttiin.

Csángójen kielessä on paljon lainasanoja romaniasta, varsinkin uusien käsitteiden nimiä, ja tästä syystä he ovat sitä mieltä, että heidän oma kielivarianttinsa on vain jonkinlainen sekakieli, jolla ei ole mitään arvoa. Csángón kielellä ei ole kirjoitettua muotoa, mistä johtuen sillä ei ole minkäänlaista arvoa modernissa elämässä. Csángót itsekin väheksyvät omaa kieltään, eivätkä vain viranomaiset. Näin ollen kielen siirtäminen sukupolvelta toiselle tulee yhä vaikeammaksi. Suurin osa csángóista on tänään kaksikielisiä: oman kielivarianttinsa lisäksi he osaavat „oikeaakin” kieltä, romanian. Sen takia väestölaskennan aikana he julistavat olevansa romanialaisia.

Csángóille on tyrkytetty saarnastuoleista, romaniankielisten pappien suulla, että olla roomalaiskatolinen on sama kuin olla romanialaiskatolinen, eli kuulua romanian kansaan, ja siksi heidän velvollisuutensa on omaksua romanian kieli kommunikaation välineenä. Romanian kielen osaaminen ei ole heille vain välttämätöntä vaan myös tarpeellista.

Csángójen hämmentynyt identiteetti johtuu siitäkin, ettei heillä koskaan ole ollut omaa sivistyneistöä. Kun Euroopassa kansallisen identiteetin muodostaminen on aina lan-

gennut älymystölle, Moldavian csángóilla ei ole koskaan ollut kirkollista eikä maallista sivistyneistöä.

Koulun rooli äidinkielen menettämisessä

Siinä, että csángó on leimattu arvottomaksi kielivariantiksi on koululla ollut merkittävä osa. 1800-luvun toisella puoliskolla alkoi teollistuminen ja sen myötä myös valtiollisen koululaitoksen kehittäminen. Kaikissa Moldovan kouluissa on siitä lähtien ollut ainoana opetuskielenä romanian.

Vuosina 1990-2000 varsinkin viikonloppuina ja kesälomien aikana järjestettiin vapaaehtoista unkarin opetusta sellaisten perheiden kodeissa, jotka suostuivat siihen. Vuonna 2000 alkoi Csángón opetusprojekti, jonka tavoitteena on ollut järjestää jokapäiväistä unkarinkielisiä toimintoja (leikkejä, keskusteluja, laulujen opettamista) lapsille koulun ulkopuolella. Vuonna 2002 unkarin äidinkielenä tuli 15 koulun opetussunnitelman osaksi.

Yhteenveto

Romanian valtion virallinen asenne csángója kohtaan on se, että heidän oma kulttuurinsa, etnisyytensä ja identiteettinsä ei ole koskaan ollut olemassa. Csángót ovat romanialaisia, siksi heitä ei koskaan assimiloitu (tai jos on, sitten unkarilaiset ovat assimiloineet heidät). Tänäpäin noin 20% csángóista puhuu vielä omaa kielivarianttiaan, 80% taas on yksikielisiä romanialaisia.

Olen valinnut artikkelini aiheeksi juuri Romanian csángót, koska tämän yhteisön asema muistuttaa monessakin suhteessa meänkielisten asemaa Ruotsissa. Suurimpia eroja näiden kahden kieliyhteisön välillä on kuitenkin se, että meänkielisillä on oma sivistyneistönsä, joka tekee väsymättömästi työtä meänkielen elvyttämiseksi.

*Enikő Molnár Bodrogi
apulaisprofessori
Babeş-Bolyain yliopisto
Cluj-Napoca/Kolozsvár.
Kuvat: Lehel Molnar Bodrogi*

SUURI TRILOGIA SAATHIIN MOOHLIIN

Bengt Pohjasen Meänmaaupperatrilogian viiminen osa sai ensi-illan Haaparanta-Torniossa 26. kesäkuuta. Mistäs kaikki sai alkunsa, Bengt Pohjanen, trilogian nikkari ja alulepania?

– Mie olin vuonna 2001 Pellossa seminaarissa, jos-

sa minun piti puhua kulttuurin mahdollisuuksista työllistää ja kehittää Meänmaata molemin puolin Meänväylää. Mie sain puhheeni aikana aatoksen ja sen lopussa mie haastoin Pellon ja Mataringin kunnat myötä tekheen Juopausuupperaa. Haas-

te meni perile ja asia lähti liukhaasti liikheele ko oli innokkaita ihmisiä varsin, niinku Riitta Tirri, joka kans ohjasi Joppausuupperan. Se sai premiäärin 2004 ja se oli vuen suuriin tapahtuma Tornionlaaksossa. Joka ilta oli yli 800 kattojaa, ja sitä esitettiin 14 kertaa. Valtava menestys! Aivan huimaava. Jäähali oli täynä

– Sitä esitettiin kaks vuotta, eikös?

– Joo, vuonna 2005 oli Mataringin vuoro.

Sielä kans täytettiin jäähalli sinä kesänä.
– Sitte sie siiryit Köngäsen koskele?

– Joo, mie olin monta vuotta haaveilu Laes-
tadius-uupperasta. Sitä esitettiin kans kaks
kessää, 2007 ja 2008.

Bengt Pohjanen, eli Pänktti, jolla se oon laajalti
tunnettu koko Meänmaassa, jatko sitte Sotauup-
peran merkeissä. Tämä oli vishiin issoin satsaus

– Oli! Nyt hääty pittää peukkoja. Trilo-
gian kolmas osa oli ulkona ja mikäs sen
takkaa, ette ilmat oon suopeita? Kyllä se
jännitti. Budjetti oli 6 miljoonaa kruu-
nua. Aatela jos se mennee mythyyn.

– Haaparannan kuntakos siinä oli päävas-
tuussa?

– Joo, ja se ei aina toiminu yhtä vyin ko
Pellossa, jossa kunta satsasi 2004 kaiken
yhteen uupperhaan, mutta Haaparanna-
ssa ei tehty niin. Oli kaikenlaista juhlaa ja
viettoa ja fästivaalia, jotka haittasit työtä.

– Mutta hyvin meni?
– Ilmat olit hyvät. Joskus sato Haaparannan
ulkopuolela mutta ei pelipaikala. Rohki tuu-
ri, friski tuuri.
– Entäs nyt?
– Evakkouuppera on seuraava satsaus.

– Koskas ensi-ilta?
– Piiiaan 2012 eli 2014. Saama nähjä.

*Meänmaan aviisi
Haaparanta
Kuvat: Björn Karlsson*

Kun kaatuu yksi sotilas...

Kaj Chydeniuksen selkeitten ja hullun kauhniitten sävelysten sovittamisessa Sotaoopperan orkesterille ja kuorole Klas Hjortstam teki ison työn.

”Kun kaatuu yksi sotilas, kuolee ihminen, kun kaatuu yksi ihminen, kuolee Ihminen. Niin paljon jää rakastamatta, niin paljon kaiPUUTA haudataan...”

Voiko soasta Bengt Pohjasen sanoja kirkaamin kertoa. Nuilta riviltä on kaikki soan romantisointi ja kaunistelu riisuttu pois. Laulun sanat on ko kivheen hakattu samhaan laihin, ko Väylä oon aina ollu -laulussa. Klas johti orkesteria ja Marika Salminen kuoroa.

Oli hauskaa seurata, kunka tarkasti heän yhteistyö suju. Klas huito klasin takana yläkeran orkesterikopissa ja Marika permannolla. Kuoron, orkesterin ja solistien yhteistyössä ei saumakohtia näkyny. Marika Salminen oli koonu torniolaiset Melodonnat, osan Tornion Mieskuoroa ja haaparantalaisen Rajan Sävel-kuoron yheksi oopperan kuoroksi.

Tornionlakson Meänmaata on viimi vuet tuuletannu kovan tason parivaljakko Bengt Pohjanen ja Kaj Chydenius. Joppaus-Laestadius- ja menheen kesän Sotaoopperan trilogia on rakentannu perustustaa Meänmaan kielele ja kulttuurille.

Nyt ko lapset ja nuoret taasen alotteleva koulunkäyntiä, tullee miehleen, kuinka paljon het saisit näistä esityksistä. Se asia häätyy tulevaisuudessa ottaa matkaan.

Meän sielunmaiseman taustan ymmärtäminen tarttee jatkoa. Evakko-ooppera saattas aukasta paljon lissää. Ko iänpuolen ihmisten hätä silloin oli suurin, länsipuolelaisten antama suoja kuro rajan kengännauhojen laila hetkeksi kokohnaan piihloon.

Hannu Alatalo

Tehemä yhdessä

Tornion Röyttän satamassa toimivan Kake Containers Oy:n Kalevi Kuokkanen anto ilman 17 merikonttia Sotaoopperan käyttöön. Niistä saathiin runko koko lavastukseen yhdessä Telineramin rakenustelihneitten kansa.

Kake Containers Oy:n Kalevi Kuokkanen mielestä oli hauskaa tehdä yhteistyötä Sotaoopperan kansa

Kontit palvelit monela laila. Niissä vaihettihin vaatheet, tälläthiin sminkit naahmaan, lapset saatoit kattoo filmiä, piethiin hevoskärröt ja muut tavarat tallessa esitysten välilä lukkujen takana. Ilman niitä oltais oltu tivasalla väylän rannassa.

Kalevi Kuokkanen oli oopperan ensi-illan jälkhiin innostunu ja tyytyväinen.

– Mukavaa vain, ko sain olla apuna. Uuppera joka ei ole kokohnaan säveletty, toimii täälä paremin ko liika fiini touhu. Silti esityksen taso oli minusta mahottoman korkea. Tämä taso meän pitäs pystyä pitähmään kaikessa, mitä met täälä tehemä.

Kuokkasen kontit lähtevä Tornionväylän suulta ympäri Eurooppaa, ja tänne net palavaa reisusta.

– Terhveisiä Pohjasen Pänktille ja muile, että ko tet tehettä tämmöstä, täälä Tornionlaaksossa on hauskaa yrittää. Jos seuraavaksi tullee Evakko-uuppera, siinä sais Tornion maihinousu olla näkössä. Mie olen omalta osaltani apuna, sannoo Kalevi Kuokkanen, tunnetusti vaatimaton mies.

*Teksti ja kuva
Hannu Alatalo*

Peräpohjolan markkinat

Peräpohjolan markkinat oli osa Sotaooppera-hommasta. Myyjä oli kolmisenkymmentä ja tavaraa meni.

Fiulunpellaaja herätti oopperaviehraiten huomiota. Kaunis musiikki oli korvien palvaamia.

Kuvat: Björn Karlsson

Ihmisoikeudet kuuluvat ekonoomisen markkinan sosiokulttuuriseen kapitaalhiin

Meänmaan kehitys ja tulevaisuus riippuu siitä kuinka pystymä purkamhaan sitä kulttuurirajaa joka mennee pitkin Tornionväylää ja joka hindraa paljon kehitystä. Kulttuuriraja on useasti näkymätön, mutta ei tuntumaton. Ja sen juuret ja pohjakehä on Suomen ja Ruottin viety kieli- ja kulttuuripulitiikka. Sen repiminen on tärkeä osa ihmisoikeuskysymyksistä. Kun purama sen met samala kehittämä Meänmaan ihmisoikeuksia.

Minuriteetit syrjithään monela alala ympäri mailmaa. Heän sosiaalinen ja kulttuurinen staattys on useasti matala. Minuriteetikielet on useasti matalassa arvossa viety pulitiikan takia ja se on osa ihmisoikeuskysymyksistä, koska ei ole kieltä ilman käyttäjiä. Kun kielelä on matala staattys niin on niitten puhujilla. Ette ajjaa ihmisoikeuksia se on minun mielestä sammaa kun ette kehittää sosiokulttuurista

kapitaalia ja rakentaa stryktyyriä jotka kantavat itensä, eikä tarte ulkopuolista tukea. Net jotka tarttevat kehittää ihmisoikeuksia on useasti huonosti mukana ekonoomisessa markkinassa. Suuri puute monessa metuudissa joka pyrkivät parantamaan ihmisoikeuksia on ette net sinänsä on hyvät mutta ei viehätä yksityisiä. Ajatukset on hyvät mutta tulokset on heiot. Harvoin on keksitty metuudia jotka sisältävät sekä instrymnttiä ette tavoitetta sinänsä, ilman muita pyrkimyksiä. Kaikki toiminta mikä ei tärvää minun kran- nia ja on hauskaa on hyvä sinänsä, koska se kiinnostaa ihmisiä. Se on ittetarkotus. Mutta se mikä on hauska saattaa kans olla instrymntti muile tehtäville, ja tekkee työnsä pelkälä sillä hauskala hommala. Sellainen metuudi on hyvä jos aikoo ajaa ihmisoikeuksia. Metuudi pittää siis ulottua ihmisitten arkielämhään koska sillon vasta se saapi tosivaikutuksen ihmisten kesken. Ja jokhaisen metuudin arvo päätethään siitä kuinka hyvin se ulottuu ekonoomisheen markkinhaan. Vain sielä sen tosi markkinaarvo annethaan.

Lissää kapitalistista ajattelua vähemistökielidepathiin

Avvainkysymys vähemistöitten integrasjuun- ile ja Meänmaale on siis jos pystythään luomhaan ekonoomisia aloja vähemistökie- lile jotka perustavat itteäkantavia stryktyyriä ja tarvittevat niin vähän julkista tukea kun maholista ja jotka kiinnostavat nuorta kansaa. Sosioekonoominen ja kulttuurinen kehitys nostaa porukan staattysta ja koskee ihmisoikeuksia. Porukat jolla on korkea so- siaalinen, ekonoominen ja kulttuurinen arvo on harvoin diskrimineerinkin uhria.

Siis jos ratkasee peruskysymykset niin sama- la selvittää ihmisoikeuskysymyksiä. Sen takia saattaa käyttää kulttuuria instrymnttinä kun ajaa ihmisoikeuksia, mutta vain sellaisia jok- ka kiinnostavat näitä porukoita. Metuudin vie- hätyvoima pittää ulottua sekä nuorhiin ette raahvaihiin, ja se instrymntti pittää vaikut- taa porukkaa suhteissa yhteiskunthaan. Saat- taa sanoa ette moni ihmisoikeusasia on sove- lettu kielisosiologia markkinaekonoomissa.

Pittää mielestäni luoa ekonoomisia voimia jotka on ankrattu vähemistökielhiin (oli net sitten pusisjuneerinkiä sosiaalisessa fältissä eli suoria rahakysymyksiä).

Nuorukaiset tekevät strateekisia valintoja ja minuriteettikielittien koplinski ekonoomis- heen markkinhaan on tärkeä fakturi joka vaikuttaa kiinnostukseen. Jos kieli asosieeraa perintheeliseen kulttuurihiin ja ei mihink-

hään mudernhiin niin harva nuori haluaa oppia sitä kieltä. Vain markkinassa kielile an- nethaan heän sosiaalisen ja kulttuurisen tosi- arvotuksen ja net arvot on liitetty rahhaan, sosiaalisheen pusisjuneerinkihiin, kariäär- hiin ja vaikutusvalthaan. Jos niitä variaabelia ei saa kielheen niin ei saa sellaista markkina- arvoa joka viehättää nuoria. Jos saapi net toi- mimhaan niin Meänmaakin kehittyä ja kult- tuuriraja katoaa meän tuntheista ja meistä tullee Ruottin-Suomen Meänmaanalaisia.

Kulttuuri on sosiaalinen kramatiikki ja kartta

Kulttuurila on monta merkitystä, mutta yks kattaava merkitys on ette se sisältää kaiken jon- ka häätty tietää eli uskoa ette on taitoa käyt- täytyä oikeala tavala ja kaikki kulttuurit on sen takia stryktyreerattuja informasjuuniprusessia.

Selvästi tärkein instrymntti millä välitet- hään tämän sponthaanisen tion kulttuurista on kielelä. Ja kielenkäytössä seuraa kielelinen ja sosiaalinen kramatiikki joka stryktyreeraa, katekuriseeraa ja filtreeraa meän kokemuksiä, ajatuksia ja ymmärystä niistä sosiaalisista ar- voista joka kuuluvat jokhaisheen kielheen ja siis ihmisheen ja se on kokonaisuudessa yhteis- kunnan ymmäry meistä yksityisistä ihmisistä.

Jokhainen kulttuuri stryktyreeraa kielen avula ymmäryksen omala tavala ja siis jokhaisessa kielessä on oma ymmäry monestakin asiasta. Kielen kulttuuria ei mene suorhaan välittää toisheen kielheen ja se on osa puhujan sano- mattomasta taustatioista. Paikkakuntalaisen kielen kulttuurista kramatiikkiä ei mene op- pia lukemalla – oikeasthaan ja täysin.

Kieliporukoitten sosiaalinen ja kulttuuri- nen kapitaali

Porukat jotka kokevat rasisimia, diskri- mineerinkiä ja jolla on vaikea olla täyesti hyväksyttynä osana yhteiskuntaa on useasti vähemistökieliryhmiä. Sosioekonoomisia ero- ja porukoitten välissä sanothaan nykyisin pe- rustua siihen ette heilä on parempi/heiompi sosiaalinen kapitaali joka kehittyä föreenin- kissä ja siviilimailmassa. Missä vähän föree- ninkiä, sielä paljon työttömyyttä. Sosiaalinen kapitaali on porukan omistama arvo ittestä joka määrää luottamusta, asenteita, arvo- mailmaa, koska se on kehittyä yhteistyössä ja eroaa humanistisesta kapitaalista minkä yk- sityinen hankkii koulutuksessa.

Väitethään ette ideelli yhystoiminta on yks perusstryktyyri joka luopi sosiaalista kapita- alia ja vaikuttaa sosioekonoomhiin, luovuut- heen ja tuottavuutheen sekä yksityis- ette kolektiivitasoila. Selvä järki kyllä sanoo kans ette sosiaalisesti aktiivi ihminen on vähemin työtön kun sosiaalisesti passiivi henkilö.

Mutta se ei tarte olle föreeninkin primää- rinen toiminta joka prudyseeraa sosiaalista kapitaalia, mutta net taitot, tuttavuuet ja ver- kostot mitä se föreeninkin toiminta rakentaa. Toiminta sinänsä saattaa siis olla oma ittetar- koitus ja pääpyrkimys, mutta saattaa kans olla instrymntti joka tuottaa muita tuloksia.

Osa sosiaali kapitaalista saattaa määritella po- rukan kulttuuri kapitaaliksi, siis se koko mää- rä kulttuurituotheita jotka luovat porukan omakuvan ja jotka on länkattu verkosthoin ja föreeninkihiin. Kulttuurituotheet ja sen pru- dysentit tulevat ikooniksi ja esikuviksi jotka antavat kulttuurista arvoa alueelille kielele, joka peilaa porukan kulttuuristaattysta ja vä- littävät staattysta ja kariääriteitä yksityisille. Nämät yhteensä päättävät porukan pusisjuu- nin sosiaalisessa fältissä. Kulttuurikapitaalihiin saattaa inklydeerata arkkitektyyriä, litera- tyyriä, kulttuuriföreeninkiä, filmiä, taitetta, laulua, musiikkia, etc. Lyhyesti sanottu, kieli saapi kulttuurikapitaalia niistä kulttuurituo- theista mitä kielelä luothaan. Tämä määrää porukan omakuvan ja kielen kulttuurista, ekonoomista ja sosiaalista arvoa.

Lauluja minuriteettikielilä kehittää ih- misoikeuksia

Jos ajaa ihmisoikeuskysymyksiä jotka ulot- tuvat ekonoomisheen markkinhaan häätty olla metuudi joka on hauska, luova ja kohtaa vähän pulliittista vastusta. Se on ittetarkotus! SWEBLUL, joka eustaa Ruottin viittä kan- salista vähemistökieltä valitti kehittää lauluja

vähemistökielilä (www.sweblul.se). Ei kukkaan ole tehnyt sitä aiemmin missä koko Eurooppa on pohjalava. Tämän konseptin etu on ette se on ittetarkotus ette kehittää laulua ja musiikkia, ja se stimuleeraa sosiaalisheen organiseerinkhiin, dumäänilä on korkea viehätysvoima nuorten kesken, jeenystrytraali ala, luultavasti se irrottaa lavala kielen ja artistin ympäristön olevista asentheista ja se tietystin tukkee musikaalista toiminta kaikila kielilä.

SWEBLUL väittää ette jos aikoo tueta ja kehittää pienitten vähemistöalueitten kulttuurista ja ekoonomista tilanetta niin pittää alottaa paikkakunnan tasola ja kehittää verkostoja sillä tasola, sitten nostaa konseptin korkeamale alueeliselle tasole, ja sitten rekiuunin tasole joka kulkee poikki kielten, kulttuurin ja maanrajoja, ja lopulisesti saa koko konseptin Euroopan tasole joka on suuriin pohjalava vähemistöitten artistile. Kaikki neljä ossaa piethään ylhäälä verkostoila. Sen matalampi taso sen tiivhiimpi verkosto ja kulttuurinen vuorovaihto. Laulu ja musiikki vähemistökielilä on ensi askel ette rakentaa strykytyrin, jota sitten saattaa laajentaa ja syventää syrjää myön muile aloile.

Markkinaa häätty viljellä

Laulu- ja kulttuurifestivaalitten päätavoite on ette artistit jotka laulavat minuriteetikielilä saavat paljon hauskaa, mutta kans ette huomauttaa, revitaliseerata ja kehittää minuriteetikielilä ja niihin liittyvät kylttyyrit ja käyttää niitä instrymentinä vähemistöalueitten kulttuuriselle ja ekonoomiselle kehitykselle. Liet Lavlut on kasunu villisti ensi kilpailusta 2002 ja oli jo 2008 Euroopan suuriin vähemistökielittin laulu- ja kulttuurifestivaali. Luulajassa oli yli 15000 kävijää neljän päivän aikana. Koska kaikittin vähemistöryhmitten sosiokulttuurinen kapitaali kasvaa tästä toiminnasta niin käytänössä tehään työtä ette in tekreerata porukat ekonoomisen markkinan kansa, kehittää uutta markkinaa vähemistöile, rakentaa kulttuuriturismia etc. Ja toiminta sinänsä poistaa/vähentää pikku hiljaa sekrekasjuunia, diskrimineerinkiiä ja vieläpä rasismiaki. Mielestäni pittää kaikessa työssä missä ajethaan ihmisoikeuksia käyttää ekonoomisia vaikuttajia ja voimia. Sillon saapi parhaimat tulokset.

*Birger Winsa
Meänkielen dusentti
SWEBLULin toiminnanjohtaja*

Meänmaan kansalaisuus on toisuus

Nyt saatatta saa Meänmaan kansalaisuuen vaatimalla Meänmaan passin passitoimituksesta.

Passi myythään 50 kruunua/5 euroa kappale ilman passikuvvaa. Passikuvan kansa se maksaa 100 kr/10 euroa. Passikuva pittää lähättää dikitaalimuoossa Meänmaan passitoimitukseen.

Perhepassia myythään 100 kr/10 euroa kappale. Kaikki Meänmaalaiset saattat hankki ittelleen passin, ja kaikin jotka tukeaavat meän asiaa saavat kans olla Meänmaalaisia.

Olema jo kerinheet keskustella monen maan eustajan kansa. Yksmielisesti kaikin on jo hyväksynheet Meänmaan ja sen kansalaiset. Ruottin ja Suomen viranomaiset kunnioittavat Meänmaata ja sanovat ette on hyvä ette rajaseutu saapi oman väyläkaistalheen. Sillä tavala EU:n rekiunaaliseerinki eistyy kätevämin ja näkymättömät rajat purkautuvat. EU on jo siunanu Meänmaan.

Jos teilä matkoila ympäri mailmaa mishään on prubleemia niin sanokaa vain ette oletta Meänmaanlaisia ja nostakaa vain Meänmaan passin pöyäle niiin asiat selviävät. Aioma hakea jäsenyyttä EU:hun kun vain saama aikaa kirjottaa monimukkasia hakemuspaperia. Aioma aukasta konsulaattia muutamhaan maahan ja kehittää hallinolisias strykytyriä paremin.

Mitäs Meänmaassa on?

Meänmaala on jo oma flaku, flakupäivä, Meänmaan laulu, kansan aviisi, hallitus, oma viralinen kieli ja siihen liittyvä Kieliraati, omat eustajat neljästä eri maasta ja Meänmaan

toimintasuunitelma. Lissää kehittämä syrjää myön, olletikki kulttuurin aloila. Meänmaalaisila on tarmoia, tahtoa, taitoa ja tietoa.

Kun saama vähän vauhtia Meänmaan hallinolisias tehtävissä niin kaupat jotka on Meänmaan ystäviä tulevat tarjoamhaan alenuksia Meänmaanlaisile jolla on passi ja olletikki kaikissa kulttuuritapahtumissa. Meänmaan kulttuurikarta ja parlööriä on planeerinkissa.

Meänmaan passi on samala jäsenkortti Meänmaan yhistryksheen joka aijaa niinku ymmärättä Meänmaan asioita. Lukekaa Meänmaan työstä: www.meanmaa.net

Olema jo epäviralisesti myynhet noin 80 passia. Kysyntä näyttää olevan suuri. Laske ma ette Meänmaanlaisia on noin 500 aivan tällä vuola ja sitten se kasvaa kätevästi.

Tilatkaa passia suorhaan Meänmaan puhheenjohtajalta
Bengt Pohjanen
yhistys@meanmaa.net
bengt.pohjanen@sirillus.se

Meänmaa yhistys
Stationsg. 53B
953 31 Haaparanta-Haparanda

Bankgiro: 402-9047

Meänmaan puolesta
Meänmaan Kieliraatin puhheenjohtaja
Birger Winsa
kieliraati@meanmaa.net

Meänmaan kotisivu
www.meanmaa.net

